

EGY „ELFELEJTETT HELY” – APPALACHIA – IDENTITÁSÁNAK REPREZENTÁCIÓI

Kulcsár László¹

Ronald Eller történész ezt írta: „Tudjuk, hogy Appalachia létezik, mert szükségünk van rá, hogy meghatározzuk, mi nem olyanok vagyunk. Ez a ‘másik Amerika’, mert maga az Appalachia gondolata győz meg bennünket saját életünk igazságáról. Appalachia valóságos, de kulturális képzeletünkben mitikus helyként létezik, ahol a kényelmetlen igazságok kivételnek és részekre oszlanak.”
Catte, E. (2018)

„A jefferson-i demokrácia nem arról szól, hogy van egy cég, amelyik feljön ide, és felépíti a házat.”
Flanders, L. (2014)

Absztrakt

A tanulmány rávilágít a társadalmi identitás, a társadalmi reprezentáció különböző formái és a helyi közösség közötti ritkán kutatott és összetett kapcsolatra a hátrányos helyzetű vidéki területek helyi társadalmában. A tanulmány a középső Appalache példáján keresztül mutatja be, hogy az egyoldalú gazdasági beágyazottság hogyan tárja fel egy hátrányos helyzetű térség sebezhetőségét és a kihívásokhoz való alkalmazkodási hiányosságait. A legtöbb esetben a fejlesztési politikák kudarca az ilyen térségekben azért következik be, mert a könnyen mérhető és viszonylag gyorsan megvalósuló gazdasági és infrastrukturális változásokhoz nem társul, illetve késik az ott élő emberek tudásának, képességeinek, identitásának és helyi közösségeinek megerősítése. A tanulmány rámutat arra, hogy a külső társadalom által a térségben előkről kialakított negatív reprezentációk felerősítik a hátrányos helyzetet, és akadályozzák a fejlesztési szándékokat. Ebből a zsákutcából való kiút nem képzelhető el csak az autonóm helyi közösségek aktivitásán keresztül. A szerző nem gondolja, hogy az idézett amerikai példák általános receptként használhatók, de kiválóan alkalmasak lehetnek arra, hogy megkérdezzük, mi hiányzik máshol.

Kulcsszavak: társadalmi identitás, társadalmi reprezentáció, Appalachia, autonóm közösségek. regionális fejlesztés

1 **Kulcsár László**, Professzor Emeritus, Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar. iASK Institute of Advanced Studies, Kőszeg (la.kulcsar@gmail.com)

Identity and social representations of a “forgotten place” – Appalachia

Abstract

The study highlights the rarely researched and complex relationship between social identity, different forms of social representation, and community development in local societies of disadvantaged rural areas. Using the example of central Appalachia, the paper demonstrates how one-sided economic embeddedness can reveal the vulnerability and adaptive deficits of a poor region. In most cases, the failure of development policies in such areas is because easily measurable and relatively quickly implemented economic and infrastructural change is not accompanied by and lags strengthening the people's knowledge, capabilities, identities, and local communities. The study shows that negative representations of people living in the area constructed by the external society reinforce disadvantages and hinder development intentions. A way out of this impasse can be imagined only through the activity of autonomous local communities. The author does not think that the US examples cited can be used as a general prescription, but they can be an excellent way to ask what is lacking elsewhere.

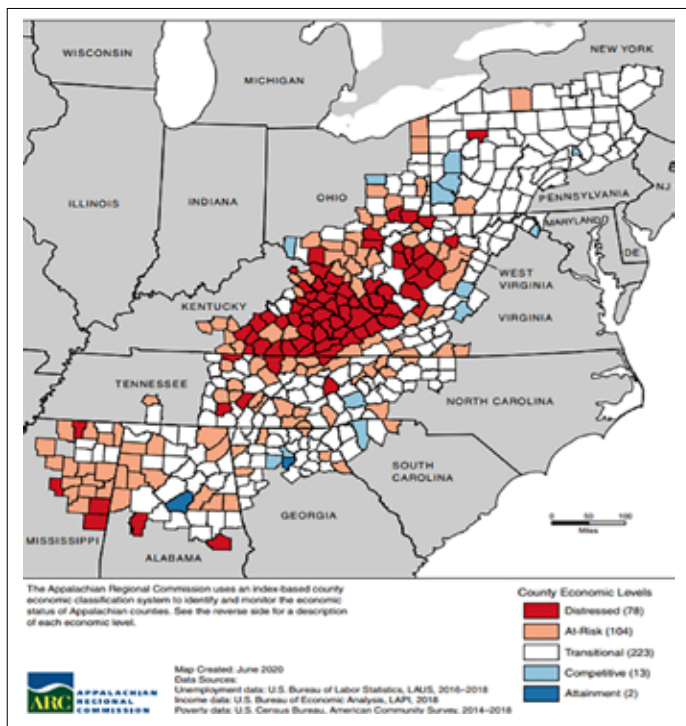
Keywords: social identity, social representation, Appalachia, autonomous communities, regional development

BEVEZETÉS

Az 1990-es évek elején, közel 30 éve jelent meg Thomas A. Lyson és William W. Falk által részben írt és szerkesztett tanulmánykötet az amerikai „elfelejtett helyekről” (Lyson és Falk 1993; Kulcsár 2008). A kötet írásai azon túl, hogy rávilágítottak az egyenlőtlen fejlődés összetevőire Amerika rurális területein, kiemelték a hátrányos helyzet igen erős történelmi, természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági beágyazottságát. Egyben egy fricskát is adtak minden olyan regionális fejlesztési politikának, amely ígéretei ellenére csődöt mondott a felzárkóztatás, az esélynövelés, a hátrányok leküzdése terén. Egy korábbi, az 1980-as évek végén megjelent, a „High Tech, Low Tech, No Tech” című könyvükben a szerzők (Falk és Lyson 1988) már rámutattak arra, hogy szerintük elsősorban az alacsony bérköltségek felé mozduló ipar képviselte gazdasági növekedés nem hozhat megoldást ezekben a térségekben. Többek között arra is felhívták a figyelmet, hogy az „elfelejtett helyeken” a gazdasági prosperitást képviselő vállalatoknak nem érdekük beruházni az emberi erőforrások minőségének javításába. A fejlesztéspolitikának tehát igencsak fel kell kötni azt a bizonyos fehérműt, ha ezen a területen komoly eredményt akar elérni. Magyarországon is aktuális ez a cselekedet, hiszen tanulmányok sokasága igazolja, hogy az ország egyes területei ugyan folyamatosan a fejlesztendő térségek közé tartoznak, de közeledésük a fejlettebb területekhez valamilyen okból nem igazán következik be (Kulcsár és Szijjártó 1980; Kulcsár és Brown 2005; Kulcsár 2017; Kocziszy és Szendi 2021). Bizonyosnak tűnik, hogy ennek egyik oka kulturális eredetű és a társadalmi szerkezetben rejlik. Ezzel azt is mondjuk, hogy átalakulása csak hosszabb távon hozhat eredményt, ami jelentős erőfeszítést igényel nemcsak az állam, hanem az *ott élő emberek részéről* is.

Az amerikai tapasztalatok azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetű, fejletlenebb térségek valójában tehát kiesnek a gazdasági figyelem középpontjából, s ez azért is okoz gondot, mert sok esetben korábban helyzetük sokkal kedvezőbb volt. A különböző kormányok ugyan egyre újabb és újabb fejlesztési programokat hirdettek meg a hátrányos helyzetű térségek számára Amerikában is: a sort kezdhették a roosevelti New Deal programmal², folytathatjuk J. F. Kennedy vagy L. B. Johnson tervezett fejlesztési elképzeléseivel. Az Appalachia Regionális Fejlesztési Tanácsot (ARC) létrehozó törvény például kimondja, hogy „A Kongresszus megállapítja és kijelenti, hogy az Egyesült Államok Appalache régiója, bár bővelkedik természeti erőforrásokban és gazdag lehetőségekben, gazdasági növekedése elmarad az ország többi részéhez képest, és hogy lakosai nem részesültek megfelelően az ország jólétéből” (ARC 1965). Továbbmenve az időben, megjegyezhetjük Obama POWER³ kezdeményezését, amelynek egyes elemei Trump elnöksége alatt is folytatódtak, vagy legújabbban Biden elnök által tett ígéreteket (Slepyan 2021), de ez a lista is már jelzi, hogy a területi, kulturális, demográfiai hátrányok leküzdése igen bonyolult feladat. Tom

1. ábra Az Appalachia régió 2021.

Forrás: ARC

- 2 Igazából a polgárháború utáni helyreállítási programokat említhetnék először, amelyek azonban jobbra az ígért szintjén maradtak.
- 3 Partnerships for Opportunity and Workforce and Economic Revitalization (POWER) Initiative.

Lyson professzor, aki sokáig a „Rural Sociology” folyóirat szerkesztője volt,⁴ a Cornell University (Ithaca NY.) Rural Sociology tanszékén dolgozott korai haláláig. Bill Falk professzor etnográfus, szociológus, aki ma már nyugdíjas, de óraadó a University of Maryland (College Park MD.) Szociológia tanszékén, jól ismerték Amerika „elfelejtett helyeit”. A fentebb hivatkozott, 1993-ban megjelent Lyson és Falk tanulmánykötet kilenc területet emelt ki a komoly hátrányokkal küzdő amerikai vidéki térségek közül, (Central Appalachia, Black Belt South, Mississippi Delta, Missouri Ozarks, Lower Rio Grande Valley, Cutover Region of the Upper Midwest, Northern New England, Timber Region of the Pacific Northwest, Rural California), ahol mindegyik „elfelejtett” terület más-más történeti, társadalmi, természeti, kulturális, demográfiai jellemzőkkel írható le, de hátrányos helyzetük kombinációi régen is hatottak és hatnak ma is.

A tanulmánykötetben szereplő kilenc „forgotten place” közül az egyik Appalachia, annak is a középső részén húzódó hegyvidék került érdeklődésem és a tanulmány középpontjába. Részben a személyes tapasztalatok, nagyrészt pedig a dokumentumok, a szakirodalom alapján⁵. A jelen tanulmány által felvetett kérdéseket e terület bemutatásán, elemzésén keresztül közelíttem meg. Azért is választottam ezt a területet, mert néhány vonatkozásban hasonlóságot vélek felfedezni a magyarországi „elfelejtett helyek” sorsával (Kocziszky és Szendi 2021). Előljáróban egyet említve: az „ipartalanítás” hasonlóan zajlott Észak-Magyarország bányászatra és nehéziparra támaszkodó térségeiben, mint Central Appalachia gazdaságának a szénbányászatra és a fakitermelésre, tehát a természeti erőforrásokra épülő területein. Az 1. sz. ábra mutatja, hogy az Appalache hegylánc szinte végighúzódik az Egyesült Államokon New York állam déli részétől közel Floridáig. Az a terület, amelynek története, mai helyzete a tanulmány témáját adta, a „Great Smoky Mountains” vidéke. Kentucky, North Caroline, West Virginia, Tennessee államokhoz tartozó régió⁶. Ez a terület, azaz Central Appalachia⁷, ahogyan Billings és Tickamyer (1993) írták a hivatkozott kötetben, szimbolizálta a szegénységet és a fejletlenséget, a hátrányos helyzetet és a sokszor elítélt kulturális magatartásokat, életmódot. Ez a megállapítás nagyon fontos a mondanivaló szempontjából, mivel kiemeli, hogy a hátrányos helyzet, az elmaradottság nem egyszerűen csak gazdaságstatisztikai mutatókkal mérhető, hanem kulturális és életmód jellemzőkkel is, amelyek megismerése nemcsak mennyiségi, hanem minőségi (kvalitatív) megközelítést is igényel. Ebből következik az is, hogy az

4 A szerző is tőle kapta a leghasznosabb információkat arról, hogyan kell egy folyóiratot szerkeszteni, menedzselni, s milyen buktatókkal találkozhat munkája során az ember.

5 Segítette az információk elérését, a tájékozódást az, hogy a „Journal of Appalachian Studies” International Board of Advisors tagjaként sok segítséget kaptam a térséget kutató kollégáktól, elsősorban Sally W. Maggard-tól, amit ezúton is köszönök.

6 A régió lehatárolásának kérdésével ez az írás nem foglalkozik. A lehatárolás jelentőségét jelzi, hogy időről – időre különböző tudományágak ismételten felvetik ezt a témát. Nemcsak a természet vagy gazdaságföldrajz, hanem a társadalomtudományok, sőt a nyelvtudomány is. Lásd pl. Cramer 2018; Scales et al. 2018.

7 Az 1. ábra színeinek jelentése: (1) sötétbordó = az amerikai megyék gazdasági fejlettségének rangsorában a legrosszabb 10%-ba tartozók; (2) narancs = a legrosszabb 10% - tól a 25%-ig elfoglalt hely a rangsorban; (3) fehér = átmeneti térségek, a rangsor középső 50% -a; világoskék = 75% - tól 90%-ig terjedő ranghely; sötétkék = a legjobb 10%-ba tartozó megyék.

utóbbi jellemzők változása nélkül az előbbi mutatók sem mozdulnak kedvező irányba. A tanulmány célja, hogy rámutasson arra a ritkán kutatott bonyolult kapcsolatra, amely a hátrányos helyzetű vidéki térségek helyi társadalmában az identitás, a társadalmi reprezentáció különböző formái és a helyi közösségi aktivitás között fennáll.

Két problémakört szeretnék központba állítani, az egyik az „*elfelejtett helyről, vagy „elfelejtett emberekről” a társadalom által kialakított kép, a másik pedig az az út, amely biztosíthatja ennek a képnek megváltozását.* Mindkét esetben összetett helyzetről van szó, amelynek alakulását más, további tényezők is jelentősen befolyásolják. Az „elfelejtett” kifejezés nem azt jelenti, hogy ezek a területek ne rendelkeznének hatalmas összegekkel a célzott fejlesztések területén. A kifejezés inkább arra utal, hogy a szóban forgó térségek nem kellő ismerete és a fejlesztési elképzelések kulturális, időbeli és térbeli megalapozatlansága minden pénzügyi előírányzat ellenére nem hatékony. Nem gondolom, hogy a tanulmányban felhozott amerikai példák általános receptként szolgálhatnának, de arra jók lehetnek, hogy elgondolkoztassanak, mi hiányzik máshol.

A TÖRTÉNET ÉS A HELYZET

Az Appalachia vidékének bejárást, felfedezését a délről érkező spanyolok kezdték meg a 16. században. Az úttörő felfedező Hernando de Soto volt, aki először lépett be a régióba az 1539-1543 közötti felfedező útján (Drake 2001). Az elsődleges konfrontáció az indiánokkal adódott, bár de Soto vezetői szintén indiánok voltak. A spanyolokat később az újonnan érkezett telepések váltottak fel, akik jelentős többsége skót-ír (Scots-Irish) háttérrel rendelkezett⁸. A korai utazók jól szemléltették a hegység sokrétű adottságát, jellemvonásait, amely szerintük egyszerre volt csodálatos, rideg, kegyetlen, veszélyes, kiismerhetetlen, változatos növényvilággal rendelkező, amelynél gazdagabb flóra máig csak a trópusokon található. Az 1700-as évektől kezdve indult meg a szénbányászat, amely később hatalmas karriert futott be összeomlásáig. A szénbányászat mellett a fakitermelés és a faipar volt jelentős a vidéken, amely köztudottan a legutóbbi időkig elsősorban képzetlen munkaerőre támaszkodott. A képzetlen munkaerő kínálatot erősítette a 19. század végén, a 20. század elején délről bevándorolt fekete családok jelentős száma. A West Virginia-i szénbányákban 1909-ben a fekete munkások száma megközelítette a fehérekét (Lewis 1999). Mindez a bérek csökkenését is eredményezte, ami a társadalmi feszültségek erősödésével járt.

Máig a legjelentősebb fegyveres konfliktusba torkolló munkaügyi vita az USA történetében az Appalachia vidékén a bányász szakszervezet és a bányavállala-

8 I. Jakab angol király az 1600 évek elején skótokat és angolokat telepített Írországba önkéntes alapon (földadományokat ígérve), hogy megerősítse az angol fennhatóságot. Legfontosabb városuk Ulster volt. A skót-írek ezeknek a leszármazottjai. Az amerikai angol-francia gyarmati háborúban több mint tízezer angol és skót-ír vett részt, de az angol győzelem után többségük nem kívánt visszatérni Angliába vagy Írországba, mindössze 76 katonát választotta a visszaútnak, nem kis felesleges költséget okozva az angol koronának, mivel az a katonák hazaszállítására egy magán társasággal szerződött. A katonák többsége az Appalache régióban, elsősorban Pennsylvániában telepedett le.

lat között az 1920-1921-es *Battle of Blair Mountain* eseményei voltak. Az eset West Virginiában történt, ahol a *United Mine Workers* szakszervezetbe való belépés miatti elbocsátásokat és kilakoltatásokat⁹ kisebb csetepaték követték, amelyek komoly összeütközéssé eszkalálódtak. A Kelet-Európai bevándorlókból¹⁰ és kisebb részben fekete munkásokból toborzott szakszervezeten kívüli „sztrájkterők” álltak be az elbocsátottak helyébe.

Az első világháborús veteránok tanácsadói és kiképzési tevékenységével támogatott mintegy tízezer fegyveres munkás megtámadta a bányavállalat területét, Logan megye határát, amelyet bérelt fegyveresek, kb. 2-3 ezer fő, többek között géppuskákkal védték. A bányavállalat magánrepülőgépeket is bérelt bombák ledobására a támadó munkások közé. A mintegy egy hétig tartó összecsapásnak a West Virginia-i Nemzeti Gárda vetett véget. Ekkorra már mindkét fél valójában abba akarta hagyni a harcot, minél kisebb „arcvetszéssel”. A halálos áldozatok száma 100-200 között volt, a sebesülteké többszáz. A nemzeti gárda hazaküldte a bányászokat, a fegyvereket összegyűjtötték, amit tudtak. Több letartóztatásra, bírósági eljárásra is sort került.

Ez az esemény jól példázza az egyoldalúan természeti erőforrások kiaknázására épülő appalachiai gazdaság komoly sérülékenységét és azzal járó társadalmi, szociális gondokat, feszültségeket. Később még látni fogjuk, hogy a „*Battle of Blair Mountain*” komoly szerepet játszott a pozitív identitás kialakulásában.

A szénbányászat „virágkorában”, amikor a bányák alig tudták kielégíteni a növekvő ipar, a lakosság, valamint a szolgáltatások energiaigényét (elektromos áramot termelő hőerőművek), jelentős számú nő is bekapcsolódott a szénbányászatba, főként szociális, egzisztenciális okok miatt, nem kis mértékű negatív megítélést kiváltva a

- 9 A telepek lakásai is sok esetben a bányavállalat tulajdonában voltak, ami erősítette a kontrollt a munkások felett.
- 10 A magyar bevándorlók a 20. század elején pozitívan értékelt eseményekkel is ismertté váltak a térségben. Az első szövetkezeti bányavállalatot a magyarok alapították Kentucky államban az általuk létrehozott Himlerville településen. A vállalat később csődbe ment, a magyar munkások szétszéledtek. Ennek nem kis részben oka volt maga az alapító, a Nógrád megyei Pásztórol kivándorolt zsidó hivatalnok, kereskedő Himler Márton. A csőd bekövetkezése után betegségére hivatkozva (torokrák, ami nem volt igaz) eltávozott a településről. Később a 2. világháború után az amerikai hadseregnek segítette a magyar hadifoglyok kihallgatásában, háborús bűneik azonosításában. Többek között Szálasi kihallgatásában is részt vett. Bővebben: Kürti (2017). A település nevét a lakosság kérésére megváltoztatták, jelenlegi neve Beauty, Kentucky, KY.

szűkebb társadalmi környezetben¹¹ (Tallichet 2006). A nők aránya a szénbányászatban az első világháború alatt érthető módon meghaladta a 20%-ot, jelenleg kb. 4-5%. A bányászat és az intenzív fakitermelés komoly környezeti károkat is okozott a térségben, amelynek hosszútávú hatását csak néhány éve tárták fel teljesen (Lindberg et al. 2011). A környezeti problémák sok hegyi település közösségének okoznak gondot (szénbányászat és a fakitermelés, fafeldolgozás, bútortipar alapanyagai, faórlás, darabolás a papírtipar számára - wood chips mill) ma is. Egyes szerzők ma Appalachia ökológiai válságáról beszélnek (McSpirit et al. 2021). Az elhagyott bányák területének re-kultivációja igen nagy összegeket emésztene fel, amely összeg egyre csak növekszik. Az 1960-70-es években a környezetvédelmi szabályok szigorodása is hozzájárult a szénbányászat súlyának a közép-nyugati államokba (elsősorban Wyoming) való áthelyeződésének, mivel az Appalachiában bányászott szén kevésbé felelt meg ezeknek az előírásoknak (Jingwei 2021). Ezt támasztja alá az, hogy 2016 -ban csődöt jelentett a három legnagyobb amerikai szénbánya vállalat, majd 2019-ben hat újabb és 2020-ban további hét szénbánya vállalat került ugyanilyen helyzetbe. Többségük az Appalache vidékéről, de voltak köztük Wyoming és Colorado államokból is (Slepyan 2021).

A szénbányászat összeomlásával, mivel sok bánya bezárásra került, komoly egzisztenciális problémák is megjelentek. Ha egyes bányák nem kerültek bezárásra (a West Virginiái szénbányák ma is (2020) a második legtöbb szenet termelők Wyoming után az USA-ban), a kitermelés modernizálása következtében számos munkahely szűnt meg. A szénbányászat az 1950-es években West Virginiában több mint százezer munkahelyet biztosított, 2020-ra ez a szám 11500-ra csökkent. Appalachia részesedése a kitermelt szén mennyiségéből az 1990-es 43%-ról 2012-ben 28%-ra esett vissza. Ebben az időszakban az USA-ban 7%-kal csökkent a szén kitermelés, Appalachia bányáiban viszont a visszaesés 37% volt (Lobao et al. 2016). A térségben a 20. század elején bevándorolt fekete munkások és családjaik különösen komoly válságba kerültek. Nem véletlen, hogy az élelmiszerjegy program (food stamp – SNAP) ezen a területen igen sikeres ma is az Egyesült Államokban. Nemcsak a szociális nehézségek nőttek meg, hanem erősödött a térségből az elvándorlás is. Ezzel együtt megváltozott a társadalomszerkezet, mivel a fiatalabb és képzetlenebb csoportok, ha nem találtak megfelelő munkát és ha tehették, elhagyták a területet¹². A hegyekben húzódo szénbányák izolált településeinek közösségei a legtöbb esetben nem, vagy alig tudtak alkalmazkodni az új kihívásokhoz. Gazdasági és társadalmi rugalmatlanságuk miatt nehezen tudtak megfelelő változásokat véghez vinni. Ebből adódóan ezeken a vidékeken a környezeti, infrastrukturális és mentalitási problémák miatt a turizmus sem kecsegtetett komoly előnnyel. A „Great Smoky Mountains” Nemzeti Park vidéke pedig az USA egyik igen népszerű turisztikai területe a Cherokee indián rezervátummal együtt, évi több millió látogatóval. A hegyekben lévő bányavidékek

11 Például több bányász áthelyezését kérte másik aknába vagy csoportba, mivel a feleségeik megbotráncozása, féltékenysége miatt nem akartak nőikkel együtt dolgozni. (Tallichet 2006).

12 Néhány településen érdekes módon a dolog fordítva történt. A technológiai modernizáció keretében a bányavállalat a helyi fiatal és iskolázottabb lakosokat átképezte és alkalmazta. Így az idősebb, képzetlenebb munkanélküliek egy része elhagyta a települést, javítva ezzel a település jövedelmi és foglalkoztatottsági statisztikáját.

települései azonban nem tudtak bekapcsolódni ebbe a progresszióba. Mindezek a körülmények csak fokozták a kilátástalanság, a reménytelenség érzését az ott lakókban, s egyfajta "fásult identitás" terjedése látszik igen valószínűnek. A kilátástalan helyzet érzékelése fokozta a mentális problémákat és ezzel együtt a drogfogyasztást, illetőleg a legális gyógyszerek (opioid crisis) drogként való alkalmazását (Jingwei 2021; Thompson et al. 2020).

A TÁRSADALMI REPREZENTÁCIÓ APPALACHIA KONSTRUKCIÓJA

A szakirodalom régóta foglalkozik a társadalmi reprezentáció jelenségével (Moloney és Walker, 2007; Sammut et al. 2015). Lényegét tekintve a társadalmi reprezentáció egy tudati konstrukció, amelyben kialakulnak, megfogalmazódnak és közlésre kerülnek egy adott terület, népcsoport sajátos tulajdonságai, helyzete, történelme, kultúrája. Egy területre vonatkozó társadalmi reprezentáció, ahogy Halfacree (2006) írta, egy olyan absztrakt konstrukció, amely ugyan nem változhatatlan, de igen lassan adja meg magát a változásnak. A valósághoz fűződő viszonya igen összetett, bonyolult. Egyes vonatkozásaiban teljesen hibás, más esetekben egy valós társadalmi, gazdasági folyamat tovább élesére utal. Számos példát találhatunk arra is, amikor egy adott csoport, település, alkalmazkodva a változásokhoz, új módon akarja saját reprezentációját megkonstruálni. Természetesen a körülményekhez igazodva pozitív tulajdonságokat, adottságokat kiemelve, esetleg a korábbiakhoz képest máshova téve a hangsúlyokat. Arra is nagyon sok példa van, hogy egy település, térség, vagy akár egy népcsoport nem tudja megteremteni belső társadalmi reprezentációját, ami gátolja az identitás kialakulását, erősödését és a közös cselekvést.

A szakirodalom a társadalmi reprezentáció fogalmát Durkheimtől eredezteti, modern felfogása pedig a pszichológiából indult, klasszikus képviselője Moscovici (1972). A társadalmi reprezentációnak alapvetően két fajtája létezik: az egyik, amelyet az illető *társadalmi csoport alakít ki magáról* és jelenít meg a külső társadalom számára akár valóságos, akár szimbolikus magatartásokon, intézményeken keresztül. A másik ennek pont az ellenkezője, azaz a *külső társadalom fogalmazza meg az illető térségről, népcsoportról alkotott képét, vélt vagy valós események, magatartások, tulajdonságok alapján*. Ez utóbbi jelenti a tanulmány központi kérdését. Akár külső, akár belső reprezentációról van szó, a konszenzus ebben nincs mindig meg a társadalomban. E egymást akár átfedő vagy ellentmondó reprezentációk is létezhetnek. Esetünkben azonban a közvélekedésben meglehetősen egységes, és területileg differenciálatlan kép alakult ki az Appalache régióról és az ott élő emberekről (Berry et al. 2015), amelynek gyökerei – látni fogjuk – több száz évre nyúlnak vissza.

Az első olyan írás, amely Appalachia-ról a negatív reprezentáció konstrukciójának kialakítását szolgálta, ha nem is tudatosan, a szakirodalom szerint William Byrd 1728-as expedíciójának leírásában olvasható (Harkins 2004). Egy részlet Appalachia vidékén élők jellemzéséből:

„Bizonyára nincs olyan hely a világon, ahol annyira kevés munkából is megélnék az emberek, mint Észak-Karolinában. Életük leginkább Lubberland¹³ leírásához áll közel. A férfiak, mint az indiánok, minden munkát a szegény nőkre hárítanak. A feleségüket korán reggel felkeltetik az ágyukból, ők pedig tovább horkolnak, amíg a Nap fel nem szárítja a nedvességet a földről. Azután, miután kinyújtóztak és fél órán át ásítottak, meggyújtják a pipájukat, és egy füstfelhő védelmében kimerészkednek a szabad levegőre. De ha történetesen egy kicsit hideg van, gyorsan visszatérnek, és reszketnek a kémény sarkában. Így töltik el életüket, mint Salamon példázatából ismert lusta ember¹⁴.“

Jó példát említ az ilyen reprezentáció kialakulásának gyökereire Appalache vonatkozásában Branscome (2018, oldalszám nélkül) is. „Arnold Toynbee, a híres brit történész ugyan soha nem járt az Appalachia területén, de következtetéseit újságírók és írók álcázott utazók által közölt féligazságokra, sztereotípiákra alapozta, akik a polgárháború utáni, néhány hegyvidéki területen zajló viszálykodásból egy egész nép portréját alkották meg. Ez a népcsoport ma több mint 25 millió embert jelent, és 13 keleti állam különböző részein él, Mississippitől New Yorkig.“

Nézzük ezt a történelmi „elemzést“ az eredeti forrásból:

„Az Appalache-i ‘hegyekben élő emberek’ ma semmivel sem jobbak a barbároknál. Visszaestek az analfabetizmusba és a boszorkányságba. Szegénységben, nyomorban és betegségben szenvednek. Ők az óvilági fehér barbárok – rífk¹⁵, albánok, kurdok, pathánok¹⁶ és szőrös ainuk¹⁷ – amerikai megfelelői; de míg ez utóbbiak egy ősi barbárság megkésett túlélői, az Appalachia-ban élők egy olyan nép szomorú látványát nyújtják, amely civilizációt teremtett, majd elvesztette azt“. A. Toynbee „A Study of History“ (1947: 180).

Hasonlóképpen nyilatkozik a New York Journal 1900-ból:

„A Hill-Billie Alabama szabad és független fehér polgára, aki a hegyekben él, nincs semmije. Úgy öltözködik, ahogy tud, úgy beszél, ahogy akar, whiskyt iszik amikor csak teheti... és lövöldözik a pisztolyával, amikor kedve tartja“ (Shumway 2006).

Az appalache-i hegyekben élő ember ragadványneve „hillbilly“ eredete nem teljesen tisztázott. A 19–20. századtól eltérő jelentéseket kap. A „hillbilly“ zene a 2. világháború után változott „country and western“ névre. Elvis Presley beceneve eleinte

13 Egy ballada a lusta, faragatlan fickók hazájáról 1685-ből.

14 Példabeszéd a Bibliában a lusta ember munkájáról.

15 Gengszterek, bűnözők. Lásd a Rififi c. filmet (1955).

16 A Pastu etnikumhoz tartozó csoport Indiában.

17 Ma már eltűnt „primitív“ japán őslakos népcsoport.

„a hillbilly macska” volt. A név azonban sok negatív tartalmat is hordozott. Az előző jellemzésekből is látható, hogy a „Hillbilly” igénytelen, tudatlan, lusta, erőszakos, farragatlan, iszákos jelentést kapott¹⁸, ami máig megmaradt. A fogalom negatív konnotációja olyannyira zavaró volt, hogy a 20. század harmincas éveiben igen népszerű, „grassroots” zenét játszó „Beverly Hillbillies” együttes a nevét is megváltoztatta.

Az Appalache hegyeiben, a „mainstream” kultúrán kívül élő ember azonban több esetben romantikus, pozitív szerepben is feltűnik és igen nagy sikert arat. Ki ne ismerné „Vadölő” – „Sólyomszem” – „Hosszú puska” – „Bőrharsnya” nevét és kalandjait? Egy személyről van szó a James F. Cooper által írt regényekben. Cooper megteremtette a „jó indián” fogalmát, típusát éppúgy, mint az appalache-i hegyekben élő, magányos vándorló, becsületes, indiántisztelő fehér ember típusát. Ez a férfi egy másik „hillbilly” reprezentációt sugall. Bár Cooper könyveinek népszerűsége óriási még ma is – a családról elnevezett településen, volt birtokaik központjában, ami ma már inkább baseball centrum, (Cooperstown, NY.), megemlékeznek most is Cooper személyéről, tevékenységéről – nem játszott jelentős szerepet a negatív appalachiani tudati reprezentáció konstrukciójának visszaszorításában. Hasonló erőfeszítésekről írt Harkins (2004) is, amelyek Hillbilly-k pozitív szerepét emelték ki, a vidék felfedezésében, megismertetésében, a hegyek közötti túlélési technikák kidolgozásában. Hatásuk azonban nekik sem volt jelentős.

Erősítette a „külső” társadalomnak a negatív „Appalachia” reprezentációit néhány igen népszerű irodalmi mű, útleírás, tv sorozat a mai korunkban is. Nézzünk néhány példát.

A „Kentucky Circle”

1992-ben Pulitzer díjat kapott, szokatlanul, még mielőtt bemutatták volna a Broadway-n, jegyezte meg Stanley (1999) ironikusan, Robert Schenckan rekord hosszúságú (hat és fél óra) drámája a „Kentucky Circle”. A dráma az 1700-as évektől követte nyomon néhány appalachiai család életútját a már említett negatív tudati konstrukciót erősítve. A színdarabnak nagy sikere volt, később könyvben is kiadták¹⁹. A siker oka jórészt az lehetett, hogy a nézők és olvasók viszont látták korábbi sztereotip nézeteiket Appalache-ről, ami „Amerikában van ugyan, de nem Amerika” (Batteao és Obermiller 1983, 1) és megerősítve érezték magukat véleményükben. A darabról és könyvről számos pozitív és negatív recenzió született, az viszont igaz, hogy a pozitív értékelések voltak többségben.

A válasz néhány év múlva megszületett: tudományos kutatók, egyetemi oktatók tanulmányait egy kötetben jelentették meg Billings et al. (1999) szerkesztésében „Back Talk from Appalachia: Confronting Stereotypes” címmel. Az írások a darabról, illetőleg annak a negatív reprezentáció alakulásában játszott szerepéről

18 „Moonshiner”, azaz üresbeszédű, saját maga által kukoricából készített whislyt ivó, dologtalan ember. Erre a népcsoportra más negatív ragadványnevet is használnak, mint pl. „redneck”, „rutler”.

19 Stanley maga is megvette a könyvet, mivel recenziót akart róla írni, de ahogy sorba állt a pénztárnál, a többi embert le akarta beszélni a könyv megvételéről, eredménytelenül.

szólnak. A kötet tizenkilenc tanulmányt tartalmaz, amelyek a történettudomány, a pszichológia, az irodalomtörténet, a szociológia, a kommunikációtudomány, a kulturális antropológia értelmezési kereteiben elemzik az Appalachia és az ott élő emberek valóságos helyzetét, történetét, valamint a velük találkozó, róluk író személyek tájékozottságát, elmélyültségét, felszínességét, szenzáció hajhászását, s mindennek mai következményeit. A kötet a végén ismertet néhány kritikai recenziót Schenckan darabjáról és társadalmi fogadtatásáról. A kötet írásai a társadalomtudományokkal foglalkozók körében visszahangot keltettek, de a közvélekedést nem változtatták meg.

A „Hillbilly Elegy”

J. D. Vance 2016-ban jelentette meg „Hillbilly Elegy: A Memoir of a Family and Culture in Crisis” című könyvét²⁰, amely igen népszerű lett Amerikában. A New York Times azt írta, hogy az „egyike annak a 6 könyvnek, amelyik segít megérteni, miért győzött Trump.” A The Economist szerint az év legfontosabb könyve azok közül, amelyek Amerikáról szólnak. A könyvet szinte azonnal megfilmesítették (Netflix²¹). Más oldalról viszont azoknak körében, akik a szóban forgó vidéken éltek, vagy jól ismerik Appalachia-t, a könyv óriási felháborodást keltett. Vance könyve, érvelt az ellentábor, azt a hamis reprezentációt erősíti, amely kép soha nem volt igaz, még a múltban sem. A könyv sikere éppen azt jelzi, hogy a külső társadalom tudati konstrukciója akár függetlenedhet is a valóságtól és igen nehezen változik.

Az amerikaiak többsége által természetesen nem olvasott Kentucky, tehát appalache-i illetőségű „The Daily Yonder” egyik kritikájában azt írta, hogy „ez a memoár egy harmincas fickó írása, aki azt állítja, hogy megmagyarázza Donald Trump népszerűségét a szegény fehérek körében. De valójában egy fiatal ember önéletrajza, akinek az a véleménye, hogy a skót-ír származásúaknak egy hatalmas seggberúgásra van szükségük, amit megérdemelnek” (DY 2016. 08.03.). Egy másik vélemény ugyanonnan: „J.D. Vance „Hillbilly Elegy” című műve a szegény fehéreket a feleslegesek és az elégedetlenek kategóriába sorolja. Ez az értelmezés ismerősen hangzik az afroamerikaiak számára. Reméljük, hogy az eredmény más lesz.” (DY 2016. 08.16.). E véleményeknél alaposabb, szakmai kritikák is napvilágot láttak. Cate (2018) „What You Are Getting Wrong About Appalachia” című könyve többek között azt rója fel Vance-nak, hogy nem ismeri Appalachia demográfiai, társadalmi és gazdasági folyamatait. Alkalmazkodva a régióban élőkről kialakult hamis, túláltalánosított társadalmi reprezentáció által megalkotott képhez, könyvének megírásakor ezek a hibás nézetek, melyeket az ismert médiák is igaznak tartanak, lebegtek a szeme előtt, eltakarva a valóságot. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy Vance valóban azon kevesek egyike, akinek sikerült

20 Vance, J. D. Hillbilly Elegy: A Memoir of a Family and Culture. Harper, 2016 ISBN 10: 0062300547 ISBN 13: 9780062300546

21 Vidéki ballada az amerikai álomról címmel itthon is látható a Netflix-en, sőt könyvben is megjelent (GABO Könyvkiadó 2020).

kitörni a „hillbilly” társadalmi közegeből, de könyve és a film is érzékelteti, hogy a kultúránk gyökereit nem lehet csak egyszerűen a „hátunk mögé dobni”.

Ez a kép, amelyet ma már a „local colors” irodalom névvel azonosítanak Amerikában, a városi elit által alkotott nézőpontot támogatja. A „local colors” irodalmi mozgalom kapcsolatot hozott létre az 1830-as 1840-es romantikus irodalom és a 19. század végi realista irányzat között. Shapiro (1978) véleménye szerint a „local colors” irodalomnak nem volt különösebb művészeti értéke, inkább azoknak adott valamiféle támponot véleményük kialakítására, akik nem ismerték és nem is foglalkoztak Appalachia történelmével és az ott élő emberekkel. A „local colors” mozgalom eredete az iparosodás és az urbanizáció erőteljes fellendülésének időszakára esik, amikor nagy mértékben erősödött a migráció a városi ipari központok irányába. Chicago egyik városrészét, amelybe többnyire az Appalachia térségéből érkeztek a bevándorlók, gúnyosan a „Hillbilly Mennycsónak”, a 23. főutat Déltől-Észak felé az Appalachia mentén, pedig „Hillbilly Highway-nak hívták. A városi középosztály ebben a szituációban találkozott a kulturális különbségekkel, s ez volt az egyik lényeges tényezője a negatív reprezentáció tovább élésének. A másik fontos befolyásoló tényezőt a korábbi időszakban született, egyáltalán nem objektív leírások jelentették. Harmadiként említhetjük a Magyarországon is ismerős folyamatot, amikor a városi értelmiség, részben romantikus elképzelésektől vezérelve, körülnéz jelen esetben az Appalachia vidékén és keresi azt a miliőt, amelyről olvasott. Sok ilyen útleírás és beszámoló született, amelyeket a nagy példányszámban megjelenő országos lapok szívesen közöltek.

A „Huckleberry Hound” – (Foxi Maxi)

Talán meglepő, de a gyerekeknek szóló és Magyarországon is igen nagy népszerűségnek örvendett „Foxi Maxi” rajzfilmsorozat²² is hozzájárult a térséggel kapcsolatos negatív társadalmi reprezentáció tovább örökítéséhez. A sorozat egyik epizódjában ugyanis Foxi Maxi hazaköltözik elhagyatott családi házába az Appalachia vidékére, s próbál jó szomszédként élni. De a durva, erőszakos, puskájával lövöldöző szomszéd Hillbilly számos esetben megkeseríti életét. A jognak érvényt szerezni akaró Foxi Maxi kudarcot vall, mivel az ottani emberek zárt közösséget alkotnak, s továbbra is a puskával kikényszerített jogban hisznek. A történet végén a „jó állampolgár” – Foxi Maxi elmenekül saját birtokáról.

A „Beverly Hillbillies”

Az 1930-as években működő „Hillbillies” zenekar néhány száma adta az ötletet a híres „The Beverly Hillbillies” televíziós sorozatnak, amelyet a CBS csatorna 1962-1971 között sugárzott óriási sikerrel. Többször elnyerte az év legnépszerűbb sorozata címet, s máig benne van az USA legnézetesebb 20 televíziós sorozatának listájában. 1993-ban filmet készítettek belőle.

22 The Huckleberry Hound Show (Hanna-Barbera Studio).

A történet egy szegény, iskolázatlan appalachia-i családról szól. A családfő egy nyúl vadászat közben véletlenül hatalmas mennyiségű olajat rejtő olajmezőre bukkan a birtokán. Miután az olajvállalat megvásárolja a birtokot, a család elhatározza, hogy milliomosként Beverly Hillsbe (Los Angeles) költözik. A gazdag és a „mainstream kultúrától átitatott” családok nem fogadják pozitívan az új szomszédot, s a kulturális és értékrendbeli konfliktusok során lenéző humorral érzékeltetik a köztük lévő társadalmi különbségeket és az appalachiai régióval kapcsolatos negatív társadalmi reprezentáció érvényességét.

„A Walk in the Woods”

Bill Bryson "A Walk in the Woods: Rediscovering America on the Appalachian Trail" című könyve²³ 1998-ban jelent meg. A New York Times, mint bestseller könyvet úgy reklámozta, hogy „ez az a könyv, amelyben a vadon és az amerikai kultúra egymásnak ütközik”. Más szóval az Appalachian kultúra nem amerikai, vagy nem teljesen. A New York Times által képviselt társadalmi reprezentáció az Appalachian emberekről szintén igen negatív. Herzog (1999) írásában, amelyben Bryson könyvét értékeli, megjegyzi, hogy Billings et al. (1999) „Back Talk from Appalachia: Confronting Stereotypes” című, korábban már tárgyalt könyve az Appalache hegyvidéken túl „süket fülekre talált”. Bryson adja, veszi a sztereotípiákat a könyvben, mint egy vásáron, mintha azok igaz termékek lennének – írja Herzog. A meglehetősen negatív értékelése végén azt mondja: A kérdés egyáltalán nem az, miért írta Bryson a könyvet, hanem az, miért vették meg és olvasták olyan sokan.

Ezek a kiragadott példák alátámasztják a tömegkommunikáció és a könyvek hatását a „külső” társadalom negatív Appalachia konstrukciójával kapcsolatban. Inscoc (2021) véleménye szerint viszont nem ilyen sötét a helyzet. Az igaz, hogy Hollywood körülbelül 500 filmet készített Appalachia-ról, de közel sem olyan egysíkú a bennük kialakított kép, mint sokat állítják. Inscoc az általa elemzett filmek között jónéhányat talált, amelyek az Appalachia-ban élő emberek pozitív vonásait (is) kifejezték. Könyvében azt állítja, hogy éppúgy, mint a dél-walesi szénbányák bányász közösségeinél tapasztalható, az Appalachia bányász települése is igen erős közösségi érzés, tudat, szolidaritás alakult ki, amely az ottani kultúra (coal culture) létfontosságú összetevője volt. Inscoc megállapítása azt is jelentheti, hogy ez a közösségi érzés, a belső reprezentációnak is igen fontos része, ami konvertálható a helyi társadalom javára a források elérésének területén is.

Úgy tűnik, hogy a „mainstream” kultúrának létezik egy politikai dimenziója, amely benne foglaltatik az Appalachia-ra vonatkozó a társadalmi reprezentációban. A hivatkozott könyveket szemlélő nagy napilapok egyike kifejezetten azt állította, hogy Trump azért nyerte meg a választásokat, mert Appalachia rá szavazott. Catte (2018) könyvében bizonyította, hogy nem egészen így volt, de azt is észrevet-

23 Bill Bryson: A Walk in the Woods: Rediscovering America on the Appalachian Trail. ISBN 0-7679-0251-3. Hardback. Published by Broadway Books, 1998.

te, hogy ez nem különösebben érdekelte a társadalmi reprezentációt alakító szereplőket, akik az egész régiót „Trump ország”-nak kiáltották ki. Monnat és Brown (2017) alapos elemzése bizonyította, hogy valóban nem Appalachia a „bűnös”, hanem a közép-nyugati, nyugati vidéki, kisvárosi szavazók váltottak „Rebulikánusra”. Az Appalachia térségei tradicionálisan korábban is a Republikánus jelölteket támogatták. Az újság érvelése tehát hamis, de jól szolgálja a negatív reprezentáció fennmaradását. Újra összeköti ugyanis a Republikánus Pártot a szegény, alacsony iskolai végzettségű, kevésbé civilizált lakossággal. Mivel Dr. Elizabeth Catte (történész) Tennessee-ben, illetőleg Virginiában lakik, joggal kérdezte: „Mi mindnyájan Trump országban élünk?”

A TÁRSADALMI REPREZENTÁCIÓ ÉS AZ IDENTITÁS

A társadalmi reprezentáció és az identitás szorosan összefügg (Markova 2007). Ha egy közösségnek, településrésznek, egy településnek, vagy egy térségnek az ott élők által konstruált reprezentációját elfogadjuk, már csak azért is, mert például ott születtünk, ott nőttünk fel, megvan a kapcsolatrendszerünk, vagy ahogy Granovetter (1973) írta „az erős kötések”, s annak megfelelően cselekszünk, s bizonyos esetekben az ott élők részéről pozitív válaszokat kapunk, megvan az identitásunk, ami bizalmat, együttműködést, nagyfokú reciprocitást jelenthet. Természetesen az identitás erőssége változhat időben és kiterjedésében, és az életmód, a felfogás, a gondolkodásmód nem minden elemére vonatkozhat. Attól függ, mely értékeket, magatartást tart fontosnak a személy, illetőleg a közösség miben ítéli fontosnak a szolidaritás kifejezését. Az identitás megjelenhet külsőségekben, reprezentatív magatartásokban, a közösségi szabályok betartásában, közös cselekvésekben. A külső társadalom reprezentációja kialakíthatja az identitás egyfajta képét, meghatározhatja annak körülbelüli határait, de sokszor kétséges, hogy az illető társadalmi csoport, például az Appalachia-ban élők elfogadják-e ezt a kívülről érkező jellemzést (Hess et al. 2018).

Az azonos térségben élők, letelepedők nem biztos, hogy mind részesei a kialakult identitással rendelkező csoportnak. Cramer (2018) például a nyelvjárás, a dialektus jelentőségét hangsúlyozza, mint identitást teremtő tényezőt. Ebben az esetben az azonos térségben, településen élő, de kulturálisan más háttérű személy lehet, hogy „kognitív kívülálló” státuszban van. A „kognitív kívülálló” azonban gyakran tapasztalhatja, hogy a külső társadalom negatív reprezentációja rá is vonatkozik, hiszen annak pontos határai nem állapíthatók meg. Ezért igyekszik elhatárolódni, s hangsúlyozza kívülállását.

Nagyon jó példa a belső reprezentáció kialakítására, egy meghatározó dimenziójának megteremtése a már ismertetett Battle of Blair Mountain eseményeinek megünneplésére és történelmi helyszínként való elfogadtatására irányuló törekvés. Az események helyszínének kiemelt kezelése az érintett helyi népesség identitásának szimbolikus kifejezése. Nézzük, mi történt.

A 2. „Battle” of Blair Mountain

Számos térségi civil szervezet, bányász szakszervezet pályázatot nyújtott be az események helyszínének (a kérdéses hegyi bányavidéknek) Történelmi Helyszíneként való elismertetésére. „2009 telén a Belügyminisztérium elfogadta a Blair-hegynék a Történelmi Helyek Nemzeti Jegyzékébe való felvételére irányuló kérelmet. Egy helyszín nyilvántartásba vétele gyakran inkább szimbolikus, mint bizonyos értelemben stratégiai jelentőségű, de néha mindkettő. A nyilvántartás nem garantál szövetségi védelmet, de kötelezi a feleket, hogy jóhiszeműen próbálják meg korlátozni a kulturális és történelmi jelentőségű helyszínek károsodását. A Blair Mountain esetében ez például azt jelenthette, hogy a szénkitermelés engedélyeit birtokló vállalatok kötelesek lemondani a hegyi felszíni kitermelésről a helyszínen a kevésbé hatékony föld alatti bányászati módszerek javára. Logan és Mingo megyében a szénipari vállalatok azt állították, hogy a hegység kulturális örökségének védelmére tett erőfeszítések munkahelyeket szüntetnek meg a környező közösségekben, annak ellenére, hogy tudták, a föld alatti kitermelés több munkást igényelne. A szénvidéken komoly ellentétek alakultak ki, ezúttal nem a bányászok és a szénkitermelő vállalat között, hanem a természetvédők és az iparág egésze között, beleértve a nem szakszervezeti bányászokat is.

Az engedély hat hónapig volt érvényben és szerepelt a nyilvántartásban, amíg a Belügyminisztérium le nem vette a listáról, hivatkozva a nyugat- virginiai Állami Műemlékvédelmi Hivatal által elkövetett „eljárási hibákra”. Ez az a pont, ahol a történet egy igen piszkos ügygé kezdett alakulni. Az egyik oldalon a szénipari vállalatok, jogi csapataik és az Állami Műemlékvédelmi Hivatal álltak, akik azzal érveltek, hogy az eredeti kérelemben nem kérték ki a Blair Mountain-nel kapcsolatban fontos jogi érdekeltséggel rendelkező személyek észrevételeit. A másik oldalon pedig a régészek, történészek, természetvédők és jogi képviselők álltak, akik azt a nagyon egyszerű választ adták, hogy nincs konfliktus, mert egy kicsit több vizsgálódással könnyen kiderülhetett volna, hogy ezek a személyek már régen meghaltak.

Miközben a civil szervezetek pereket kezdeményeztek a hegynék a nyilvántartásba való visszakerülése érdekében, az appalachiai aktivista csoportok közvetlenebb módszert alkalmaztak. Úgy döntöttek, hogy ismét felvonulnak a Blair-hegyre, és visszakövetelik történelmüket a szénipari vállalatától. A 2011-es menetben hatvanöt szervezet tagjai vettek részt, akiket hírességek és politikusok támogattak. Jason Bostic, a Nyugat-Virginiai Szénszövetség elnöke foglalta össze a szénipar válaszát, amikor a kilencven fokos²⁴ hőségben a hegyre felvonuló 1500 ember kigyózó sorát látta, és megkérdezte: „Mire jó ez az egész, az csak egy hegy?”. A második Blair Mountain-i „csata” az ökológiai védelemre helyezte a hangsúlyt, de a munkáról is szólt. Az Egyesült Amerikai Bányászok Szövetsége (United Mine Workers of America) segítette a menet szponzorálásában, mivel aggódott a történelmük és a munkások jogainak fo-

24 Fahrenheit fok – 32 fok Celsius.

lyamatos csorbulása miatt Nyugat-Virginia déli részén.”

Hosszú procedúra után egy szövetségi bíró 2016-ban kötelezte a Belügyminisztériumot, hogy engedélyezze a hely Történelmi Helyszínné való minősítését és ennek megfelelően nyilvántartásba vételét (Catte 2018).

A civil szervezetek és a bányászok győzelme igen jelentős identitást erősítő esemény volt Appalachia-ban több szempontból is. Egyrészt egy közös megmozdulás, együttműködés különböző partnerek között eredménnyel járt, több menetben legyőzték a komoly anyagi és lobbierővel rendelkező szénipari vállalatokat, másrészt megteremtették hagyományaikat, közös történelmi gyökereiket, amennyiben a Battle of Blair Mountain örököseinek tekintették magukat. Nyugat-Virginia-ban (Matewan) ma már létezik egy „West Virginia Mine Wars Museum”, amelynek egyik fontos feladata az identitás fenntartása, megismertetése. 2021-ben komoly rendezvénysorozattal ünnepelték meg a csata 100. évfordulóját. Harmadrészt társadalmi reprezentációjukat kitágították, s így hatékonyabb ellensúlyt is képezhettek a külső társadalom reprezentációjával szemben. A létező identitás, amelyet az együttműködés, a közös cselekvés támogat, valamint a „belső” társadalmi reprezentáció azzal az előnnyel is járhat, hogy alkalmassá teszi a települést, a térséget, a közösséget arra, hogy partnerként lépjen fel számára fontos kérdésekben és aktív szerepet vállaljon az együttműködések területén is. Ennek hiányában az érintett település, népcsoport kiszolgáltatott helyzetbe kerülhet és abban is érzi magát, mint az alábbi eset bizonyítja. Cable (2012) példája jól érzékelteti ezt a problémát.

Sherry Cable egy saját magával történt esettel jellemezte az egyetemi oktatók, kutatók, a politikai szereplők és az adott térség lakossága közötti kapcsolatot őszinteségének fontosságát. Az esetben egy „agyonkutatott” hátrányos helyzetű, szegény térségről volt szó Appalachia területén, ahol egy település közösségi házában összegyűlt helyi emberek egyike megkérdezte a kutatót, mi a haszna neki abból, ha teljesítik kérését, megmutatják a térséget, beszélnek életükről, problémáikról. Cable azt válaszolta, hogy fontos neki az egyetemi munkája, karrierje szempontjából. „És nekünk mi lesz hasznunk a kutatásból?” – kérdezte az ember. Cable rövid gondolkodás után azt válaszolta: „semmi”. Többen szedelőzködtek, de hirtelen egy másik ember felállt és azt mondta: „Rendben van, segítsünk neki, ő legalább őszinte volt, nem hitegetett minket.”

Ez az eset egyszerre világít rá a kutatók tudományos erőfeszítéseinek korlátozott politikai hatékonyságára, a kutatói magatartás kiemelkedően fontos szerepére és az „elfelejtett” helyeken élők sokszor kilátástalan helyzetére, érdekérvényesítési képességeik igen korlátozott voltára.

APPALACHIA NEM VÁRCHAT!

Eredetileg néhány helyi önkéntes csoport alapított egyesületet „Nyugat-Virginia Nem Várhat” névvel²⁵, jelezve, hogy ugyan minden elnök meghirdeti elnöksége kezdetén a leszakadó térségek felemelését, de a legtöbb esetben a megvalósítás késik. Jellemző erre a helyzetre az, hogy 2021 elején Sherrod Brown szenátor (Ohio) egy ke-rekasztal beszélgetésen azt kérdezte, miben segíthet, mintha nem találkozott volna a térség problémáival korábban (Carlson 2021).

A mottóként megfogalmazott értelmezés a jeffersoni demokráciáról rávilágít arra, hogy nagyon fontos az érintett csoportok cselekvőképessége, együttműködése és autonóm helyzetük megfogalmazása, kifejezése cselekvésükben. Valóban „nem arról szól” a demokrácia, hogy az állam fejleszt, az emberek pedig állnak és nézik. Ha ellensúlyt akarnak képezni a társadalom rájuk nézve negatív tudati konstrukciójával szemben, aktív közösségi cselekvéseikkel meg kell teremteni saját reprezentációjukat és identitásukat. A következő példákkal illusztrálni szeretném azt az erőfeszítést, amelyet ennek az „elfelejtett helynek” lakossága és a hozzájuk csatlakozó szervezetek, intézmények tettek ennek érdekében.

Vállalkozási Akadémia Appalachian fiataloknak

Az Appalachian State University „Vállalkozási Akadémiát” rendez 2022-ben csak a régióban élő fiataloknak (középiskolásoknak és tanáraiknak). A nyári intenzív képzés célja az appalachia-i közösségek vállalkozói képességeinek, információinak fejlesztése. A képzésre jelentkező fiatalok komoly szűrésen esnek át, ami növeli annak valószínűségét, hogy a képzés során nyert ismeretek a közösség érdekeit szolgálják majd. A képzés során nem csak egyszerűen ismereteket kapnak a fiatalok, hanem javítják általános tájékozottságukat, felkészítik őket arra, hogy közösségeikben a változás, a fejlődés katalizátorai lehessenek. Mindezzel azért elengedhetetlen, mondta a program egyik vezetője, Gayle Manchin, mert a régió jövője a fiatal generációtól függ. (ARC Jan. 20. 2022).

A kezdeményezés azért is megérdemli a figyelmet, mert egy, a térségben lévő felsőoktatási intézmény karolta fel az ötletet, s olyanoknak indít „nyári egyetemet”, akik eddig nem kerültek az egyetem látókörébe, mivel nem leendő, vagy már létező egyetemistákról, civil munkásokról, vezetőkről van szó, akik megfizetik a nem kis tandíjat, hanem olyan fiatalokról, akik a későbbiekben az adott közösségek meghatározó szereplői is lehetnek. A szükséges forrást az ARC biztosítja.

Egy kisváros két egyetemmel

Orangeburg (Dél-Karolina) szinte teljes egészében feketék által lakott város. Ez a jellegzetesség akkor válik különösen érdekessé, ha tudjuk, hogy az Appalache régió népességének csak 9,9%-a afro-amerikai. Földrajzi elhelyezkedése azért figyelemreméltó, mert Charleston, Augusta, Atlanta, Charlotte, Columbia által

25 West-Virginia Can't Wait! (Slepyan 2021).

határolt területen belül helyezkedik el. Azaz több nagyváros jelentősebb egyetemének vonzásában. A város, az egyetemek (Claflin University és a South Carolina State University), az iskolák és a helyi közösség együttesen próbált egy olyan fejlesztési tervet kidolgozni, amely újfejlődési pályára helyezné a várost. A középiskolás diákok és az egyetemisták összegyűjtötték az adatokat a város szociális térképének elkészítéséhez, megfogalmazták igényeiket, kijelölték képviselőiket. Érdekérvényesítési képességüket erősítendő a mesterszakos egyetemisták közül többen vállalták órák tartását a város általános iskoláiban, pótolva a hiányzó tanárokat, vagy a középiskolásokkal együtt szociális gondozást vállaltak. Ez az együttműködés jelentősen megerősítette a város közösségeinek identitástudatát, kohézióját és változtatott saját magukról kialakított reprezentáción, amit hasznosíthatnak a forrásokért folyó küzdelemben. (The Daily Yonder. Keep it Rural. January 19, 2022)

Szemben a hatalmi tiltással

Egy iskolai körzet harca az „indián” becenév megtartásáért. Néhány család mozgalmat indított Cambridge városban (N.Y.), azért, hogy elérjék az őslakos amerikaiakat (Native Americans) „indián” megjelöléssel azonosító rajzok, festmények, utcanévtáblák levételét, megszüntetését.

A mozgalom egy iskolában a nagy többség és a gyerekek által is büszkén viselt megjelölés megtiltását kívánta elérni az illetékes oktatási hivatalnál. A hivatal illetékese el is rendelte az érintett jelzések, rajzok stb. törlését, köztük az iskolai újságban is, amelyet maguk a tanulók készítettek. Javasolta továbbá az iskolai sport együttesek nevének megváltoztatását. Az iskolatanács (tanárok, szülők) viszont kijelentette, hogy nem hajlandó a rajzok eltávolítására és a nevek megváltoztatására. Ebben a döntésében a város lakossága többségének véleményét is maga mögött tudta. Egy lakos, aki maga is az Onondaga törzsből származik (Onondaga Nation) elmondta, hogy támogatja, hogy az iskolai körzet a becenevet és a logót az őslakosok tiszteletére és a helyi őslakosok történelmének fontosságára való emlékeztetésként használja. A mozgalommal kapcsolatban azt mondta: "Ha egyszer kivesszük az őslakos amerikaiakra való utalásokat az iskolákból, akkor elkezdene kitorölni minket a történelemből". (Corey Kilgannon, The New York Times január 22. 2022).

A cambridge-i esetnek jelentős identitást erősítő következményei is voltak, mivel a helyi lakosság úgy reprezentálta saját állásfoglalását, hogy az indián képek és elnevezés ellenes mozgalom a „beköltözők” műve, akik nem értik és nem érzik a helyi kultúrát, történelmet.

No Pay We Stay – Ha nem fizetsz, maradunk!

Harlan megye (Kentucky, KY.) bányászai, mivel nem kapták meg a fizetést – a Blackjewel szénbánya vállalat csődöt jelentett – 2019 nyarán blokád alá vették a vasútvonalat, amelyen a vállalat szállította a kitermelt szenet. Ez a megmozdulás már önmagában is közel hozta az embereket egymáshoz.

A blokád fenntartása ugyanis együttműködést és szervezettséget igényelt a bányászok és családjuk részéről. A vidéket járó, elsősorban idősebb, családos emberekből álló Harley-Davidson motoros csapat csatlakozott a blokádhoz, váltotta a bányászokat az őrhelyeken, intézték a bevásárlásokat. A blokád egyfajta szolidaritáson alapuló progresszív koalíciót hozott létre a bányász települések között. Egy helyi közösségi nonprofit szervezet, a „With Love from Harlan” több tízezer dollárt gyűjtött össze a bányászok megsegítésére. Az egyik legnagyobb egyéni adományozó Joyce Cheng, Harlan egyetlen kínai éttermének, a Panda Gardennek a tulajdonosa, aki tizennégy évesen vándorolt ki Fujianból, és huszonhárom évesen költözött Kentuckyba pénz nélkül. Első adománya, ötezer dollár, a férjétől ajándékba kapott pénz volt, amelyet a férfi az előző két évtizedben félretett, hogy Cheng végre gyémánt jegygyűrűt vehessen magának. Ezután elhatározta, hogy bányászruhában, üzletről üzletre és házról házra járva gyűjti a pénzt a bányászoknak. Amikor egy újságíró meglátogatta az éttermében, egy olyan pólót viselt, amin az állt, hogy “Hi, I’m the BITCH OWNER”²⁶, „Együtt érzek a bányászokkal” – mondta. „Én az étteremben dolgozok. Ők elmennek dolgozni a szénbányába. És keményen dolgoznak, éjjel-nappal, tizenkét órás műszakokban”. Elmosolyodott. „Aztán idejönnek enni.” (The New Yorker, Sept. 9. 2019).

A felsorolt példákban nem is annyira a konkrét állásfoglalások, cselekedetek a döntők, hanem az a tény, hogy egy hátrányos helyzetben lévő népcsoport, közösség meg tudja találni azt az utat, amely elvezethet egy autonóm belső reprezentációhoz és a közösséghez, az adott helyhez kötődő identitás megteremtéséhez.

26 „Szia, én vagyok a SZAROS TULAJDONOS”.

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány felhívta a figyelmet arra, hogy a „külső” társadalom által egy térségről alkotott tudati konstrukció hosszú történelmi folyamatok keretében alakul, formálódik. Éppen ez az oka annak, hogy makacsul tovább él, nehezen megváltoztatható. Hanson (2019) írta: „Nyugat-Virginia talán soha nem fogja meggyőzni a világ többi részét arról, hogy mi mások vagyunk, mint a ‘hillbilly’ emberek. Az állam „Vad, de gyönyörű Nyugat Virginia” szlogenje az elragadóan inspiráló természeti szépségről szól, amely ‘Majdnem mennyország’, de az államnak az amerikai nemzetben meglévő percpicciója nyilvánvalóan félelmet kelt az államon kívüli városi társadalomban”. Később ezt írja: „Ezeket a titokzatos visszahúzódó embereket fogatlannak, büszkének, de műveletlennek ábrázolták. Ez a kép pedig bevésődött a nemzet képzeletébe”.

A gazdasági és társadalmi folyamatokkal együtt, amelyeket a tanulmány vázlatosan ismertetett, igen nagy szerepe van a társadalmi reprezentáció kialakulásában a mindenkor információs csatornáknak, amelyek a kor technikai színvonalán úti beszámolók, kétes forrású történelmi teljesítmények, felszínes újságírói tudósítások alapján váltak elfogadottá az emberek számára. E kép alkotásában, megerősítésében kiemelkedő szerepet játszanak a tömegkommunikációs eszközök, amelyek által frissül ugyan a kép, de lényegi összetevői alig változnak. Ezek a folyamatok nem különösebben szerencsések az elemzett térségben élő emberek számára. Az Appalachia bemutatott közösségeinek ebből következően komoly nehézségei vannak a róluk kialakított kép megváltoztatásával kapcsolatosan.

A tanulmány arra próbált rávilágítani, hogy az állami befektetések mellett kulcsfontosságú a helyi társadalom aktivitása, saját reprezentációjának átgondolása és ha szükséges, megváltoztatása. Az bizonyosnak tűnik, hogy ha saját identitásuk és ezzel kapcsolatos belső pozitív reprezentációjuk, tudati konstrukciójuk nem alakul ki, nem jelenik meg határozottan, az így alkotott kép, hogy mélyen beépüljön a társadalom tudatába, a jelenlegi „külső” negatív konstrukció nehezen lesz megváltoztatható. Cornelia Buttler Flora (2019), az amerikai vidék- és regionális fejlesztés egyik legismertebb képviselője helyesen állapította meg, hogy a szegénység, a hátrányos helyzet fennmaradásáért az Appalachia területén nemcsak az urbánus elit, amelynek a térségről kialakított tudati konstrukciója jelentős befolyásoló erővel rendelkezik az amerikai társadalomban, de a helyi elit is felelős. A fejlesztéspolitikának is változnia kell. Nagyobb erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a „hillbilly” társadalmi csoport autonóm módon fogalmazza meg szükségleteit, fejlesztési programját. A célra fordított anyagi eszközök eredményességét pedig nem az „inputon” (mennyi pénzt különítettünk el erre a célra), hanem az „outputon” (hol és mi valósult meg, milyen határfokkal) kell mérnünk.

Sok esetben ma már úgy tűnik, hogy a társadalom tudati reprezentációja és a valóságos helyzet elkülönül egymástól. A valóságban tapasztalható változásokat a tudati konstrukciónak követnie kellene, mert enélkül a hátrányos helyzet nehezen

megváltoztatható. A fejlesztési politikának olyan helyzetet kell teremtenie, amely támogatja, ösztönzi a helyi identitás, a helyi társadalmi, tudati reprezentáció kialakulását, erősödését éppúgy, mint a gazdasági, infrastrukturális körülmények fejlesztését. Hanson (2019) szerint az idő majd megold mindent: „Egy dolog biztos: amikor elmúlik az a nemzedék, akinek élő emléke van a komfort nélküli faházakról, az összetakolt melléképületekről és a ló húzta ekékről, a klasszikus hillbilly percepció halványulni kezd. A mai fiatalok soha nem éltek mindennapi életüket villany, telefon és beltéri vízvezeték nélkül. Amerika nagy része már nem érti a country humort, az otthoni gyógymódokat vagy a saját élelmiszerek tartósításának művészetét.” Lehet, hogy Hansonnak igaza van, de ez nem lehet mentség ezeknek a térségeknek „elfelejtésére”. A negatív társadalmi reprezentáció azonban örökíthető, mint láttuk, s ha el is tűnik az említett generáció, s halványul a negatív reprezentáció, az „elfelejtett népeesség” helyzete önmagában ettől még nem változik meg, bár az igaz, hogy a változást gátló egyik fontos tényező veszít erejéből.

Természetesen van áthallás a tanulmány mondanivalója és a magyarországi helyzet néhány vonatkozása között. Mégpedig ott, ahol a térség és a térségben élőkkel kapcsolatos külső társadalmi reprezentáció hasonló az appalachia-i helyzethez. Az állami fejlesztési törekvések képviselőinek és a helyi szereplőknek is el kell gondolkodni a felvetett problémákon.

TRODALOM

- ARC 1965. Appalachian Regional Development Act
- Batteau, A. & Oberniller, P. 1983, Introduction: The Transformation of Dependency. In: Batteau, A. (ed) Appalachia and America. Autonomy and regional dependence. The University Press of Kentucky. Lexington. ISBN 0-8131-1480-2.
- Billings, D. & Tickamyer, A. 1993, Uneven Development in Appalachia. In: Lyson, T. A. – Falk, W. W. Forgotten places. Uneven Development in Rural America. University Press of Kansas. ISBN 0-7006-0593-2. 7-29. p
- Billings, D. B. & Kingsolver, A. E. 2018, Appalachia in Regional Context: Place Matters. Lexington, Kentucky: The University Press of Kentucky (Place Matters: New Directions in Appalachian Studies). Available at: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1573891&lang=hu&site=eds-live> (Accessed: 15 January 2022).
- Branscome, J. 2018, Review: New Book on Appalachia. Takes J.D. Vance Behind the Woodshed. The Daily Yonder. February 19.
- Carlson, C. 2021, Senator Sherrod Brown Asks Panel How U.S. Can Help Appalachian Clean Manufacturing. The Daily Yonder. Keep it Rural. February 2.
- Catte, E. 2018, What You Are Getting Wrong About Appalachia 150 p. Belt Publishing. ISBN: 978-0-9989041-4-6 Cleveland, Ohio
- Chad Berry, C. & Obermiller, P. J. & Scott, S. L. (eds) 2015, Studying Appalachian Studies: Making the Path by Walking. Urbana: University of Illinois Press, 224 pp. ISBN: 9780252080838.
- Cramer, J. 2018, Perceptions of Appalachian English in Kentucky. Journal of Appalachian Studies, Vol. 24, No. 1. pp. 45-71. DOI: 10.5406/jappastud.24.1.0045
- Drake, R. 2001, A History of Appalachia. The University Press of Kentucky. ISBN 0-8131-2169-8.
- Falk, W. W. & Lyson, T. A. 1988, High Tech, Low Tech, No Tech: Recent Industrial and Occupational Change in the South. SUNNY ISBN 0-88706-729-8
- Flanders, L. 2014, Breaking the Grip of the Fossil Fuel Economy: If It Can Happen in Appalachia, It Can Happen Anywhere. Yes! Jul. 18.

- Flora, C. B. 2019, *Rural Poverty in the United States*, edited by Ann R. Tickamyer, Jennifer Sherman, and Jennifer Warlick. New York: Columbia. University Press. 476 pp. ISBN: 9780231172233. *Contemporary Sociology*, January, Vol. 48, No. 1. pp. 103-105.
- Granovetter, M. S. 1973, The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology* Vol. 78, No. 6. pp. 1360-1380.
- Halfacree, K. 2006, Rural space: Constructing a Three-fold architecture. In: Cloke, P. & Marsden, T. & Mooney, P. (eds) *Handbook of Rural Studies*. Sage Publication. London. ISBN 0 7619 7332 X
- Hanson, T. A. 2019, Hillbilly: The history behind an American cultural icon. *Daily Mail*. Jan. 31.
- Harkins, A. 2004, *Hillbilly: A Cultural History of an American Icon*. New York: Oxford University Press. 324 pp. ISBN-13: 9780195189506
- Herzog, M. J. R. 1999, Including Appalachian Stereotypes in Multicultural Education: An Analysis of Bill Bryson's *A Walk in the Woods*. *Journal of Appalachian Studies*, Spring Vol. 5, No. 1. pp. 123-128.
- Hess, M. E. & Casapulla, S. L. & Brust, P. & Cickovskis, K. & Lang, J. & Macys, K. & Slusher, E. 2018, Localized Othering: Understanding Regionally and Geographically Bound Stereotypes in Appalachia. *Journal of Appalachian Studies*, Vol. 24, No. 1. pp. 8-25.
- Insoe, J. C. 2020, *Movie-Made Appalachia: History, Hollywood, and the Highland South*. Chapel Hill: University of North Carolina Press. 239 pp. ISBN 978-1-4696-6014-1.
- Jingwei J. 2021, Rural Appalachia's Opioid Epidemic: A Scoping Review of Causal and Perpetuating Factors. *Medium*. May 13. <https://jeremy-jingwei.medium.com/rural-appalachias-opioid-epidemic-a-scoping-review-of-causal-and-perpetuating-factors-44214411a225>
- Kocziszky, Gy. és Szendi, D. 2021, Quo vadis Észak-Magyarország? A régió lehetséges fejlődési pályáinak ante vizsgálata. *Területi Statisztika* 61. 6. 679-711. DOI: 10.15196/TS610601
- Kulcsár, L. & Szijjártó, A. 1980, Iparosodás és társadalmi változások a mezőgazdaságban. *Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó*. Budapest. 226. old. ISBN 963 220 973 7.
- Kulcsár, L. & Brown, D. J. 2005, Modernizáció és vidékfejlesztés. *Korunk*. 16. 4.
- Kulcsár, L. 2008, Elfelejtett helyek és emberek Amerikában. *Területi Statisztika*. Vol. 11. 2. pp. 227-232.
- Kulcsár, L. 2017, A vidékfejlesztés elméleti megközelítése: regionális és kulturális összefüggések. *Kritikon Könyvkiadó, Kolozsvár*. ISBN 978 973 26 1191 3. 228 old.
- Kürti, L. 2017, Himlerville. Egy amerikai magyar bányásztelepülés tündöklése és bukása. *REGIO* 25. évf. 2. 146-185. DOI: <http://dx.doi.org/10.17355/rkkpt.v25i2.163>
- Lindberg, T. Ty. & Bernhardt E. S. & Bier, R. & Helton, A. M. & Merola, R. B. & Vengosh, A. & Di Giulio, R. T. 2011, Cumulative impacts of mountaintop mining on an Appalachian watershed. *PNAS* December 27. Vol. 108 no. 52 20929-20934 www.pnas.org/cgi/doi/10.1073/pnas.1112381108.
- Lobao, L. & Zhou, M. & Partridge, M. & Betz, M. 2016, Poverty, Place, and Coal Employment across Appalachia and the United States in a New Economic Era. *Rural Sociology* 81(3), pp. 343-386. DOI: 10.1111/ruso.12098
- Lyson, T. A. – Falk, W. W. 1993, *Forgotten places. Uneven Development in Rural America*. University Press of Kansas. ISBN 0-7006-0593-2.
- Markova, I. 2007, Social Identities and Social Representations: How Are They Related? In: Moloney, G. & Walker, I. (eds) *Social representations and identity: content, process, and power*. p. 215-236. Palgrave Macmillan New York. ISBN 1-4039-7971-5.
- McSpirit, S. & Faltraco, L. & Bailey, C. (eds) 2012, *Confronting Ecological Crisis in Appalachia and the South: University and Community Partnerships*, Lexington University Press of Kentucky. 284 pp. ISBN: 978-0-81313619-6.
- Moloney, G. & Walker, I. (eds) 2007, *Social representations and identity: content, process, and power*. Palgrave Macmillan New York. ISBN 1-4039-7971-5.
- Monnat, S. M. & Brown, D. L. 2017, More than a rural revolt: Landscapes of despair and the 2016 Presidential election. *Journal of Rural Studies* 55 227-236. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.08.010>

- Moscovici, S. 1972, *Society, and theory in social psychology*. In J. Israel & H. Tajfel, *The context of social psychology: A critical assessment*. Academic Press.
- Sammut, G. & Andreouli, E. & Gaskell, G. & Valsiner, J. 2015 *The Cambridge Handbook of Social Representations*. Cambridge University Press. ISBN 978-1-107-04200-1
- Scales, D. & Satterwhite, E. & August, A. 2018, *Mapping Appalachia's Boundaries: Histotrophic Overview and Digital Collection*. *Journal of Appalachian Studies*, Vol. 24, No. 1. pp. 89-100.
- Shapiro, H. D. 1978, *Appalachia on Our Mind. The Southern Mountains and Mountaineers in the American Consciousness, 1870–1920*. The University of North Carolina Press Chapel Hill ISBN 0-8078-1293-5
- Shumway, D. R. 2006, *Hillbilly: A Cultural History of an American Icon*. By Anthony Harkins (New York: Oxford University Press, 2004. *Journal of Social History*, Volume 39, Issue 4, Pages 1233–1235, <https://doi.org/10.1353/jsh.2006.0056>
- Slepyan, A. 2021, *The Biden Administration Promises to Clean Up Mine Land and Create Jobs in Appalachia. Here Are Some Steps It Can Take*. *The Daily Yonder*. Keep it Rural. January 21.
- Tallichet, S. E. 2006, *Daughters of the mountain: women coal miners in central Appalachia*. The Pennsylvania State University Press. University Park, PA. ISBN 0-271-02904-8.
- Thompson, J. R. & Creasy, S. L. & Maira, C. F. & Burkea, J. G. *Drivers of opioid use in Appalachian Pennsylvania: Cross-cutting social and community-level factors*. *International Journal of Drug Policy*. Volume 78, April. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102706>.
- Toynbee, A. J. 1947, *A Study of History*. Dell Publishing. New York.